

PAPER DETAILS

TITLE: SERAMIGI TEKSTİLE DÖNÜSTÜREN SHAE BISHOP'UN GIYİLEBİLİR SERAMİKLERİ

AUTHORS: Ecem Sari, Elif Agatekin

PAGES: 243-260

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4445043>

SERAMIĞI TEKSTİLE DÖNÜŞTÜREN SHAE BISHOP'UN GIYİLEBİLİR SERAMİKLERİ

• Ecem SARI* • Prof. Elif AĞATEKİN**

ÖZET

Giyilebilir sanat; geleneksel süreçlerle el yapımı olarak çarpıcı estetik bir bütünlükle üretilmiş, ciddi ve benzersiz sanatsal yaratım veya ifade olarak kabul gören, insan bedenini araç olarak kullanan giyilebilir özellikteki giysi ve mücevher tasarımlarını ifade eder. Shae Bishop, sert bir yapıya sahip seramik ile yumuşak dokuya sahip olan tekstil gibi arasında zıtlıklar barındıran iki malzemeyi bir arada kullanarak, sanat ve zanaatı ihtişamla birleştirdiği giyilebilir seramikler üretmekte; giyilebilir sanatın seramikle bütünleşmiş özgün parçaları olarak kabul edilebilecek eserlerini müzelerde ve sanat galerilerinde sergilemektedir. Bu makalede seramiği tekstile dönüştüren Shae Bishop'un farklı zanaatlar, sosyal-kültürel yapılar ve kişisel tarihi arasında bağlantılar kurarak oluşturduğu seramikleri üzerinden; giyilebilir seramiklerinin üretim tekniğini ve beden etrafında hikayeler inşa eden giysi yaratım felsefesini incelemek için nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, betimlemeye dayalı belge ve eser analizi yapılırken konu literatür taramasıyla derinleştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Tekstil, Moda, Giyilebilir sanat, Shae Bishop.

* Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Seramik ve Cam Anasanat Dalı Bilecik/Türkiye, ecemmsariiii@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1335-0224

** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü Bilecik/Türkiye, elif.agatekin@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4193-6246

WEARABLE CERAMICS BY SHAE BISHOP WHO TRANSFORMS CERAMICS INTO TEXTILE

• Ecem SARI* • Prof. Elif AĞATEKİN**

ABSTRACT

Wearable art refers to wearable clothing and jewelry designs using human body as a showcase and made by hand adopting traditional methods and reflecting an aesthetical unity and a serious, unique artistic creation or expression. By using two supposedly incompatible materials like ceramics and textile together, Shae Bishop has produced wearable ceramics gloriously combining art and handicraft and exhibited his works, which are recognized as original works combining wearable art and ceramics, in many museums and art galleries. This article uses qualitative research to explore the technique employed by Shae Bishop, who revives ceramics in the form of textile, while producing wearable ceramics and his philosophy of creating clothing that build up stories around the body through references to the wearable ceramics he has produced by making connections between different handicrafts, social and cultural structures and his individual background. The data from document and work analyses were supported and elaborated through the literature review.

Keywords: Ceramics, Textile, Fashion, Wearable art, Shae Bishop.

* Bilecik Seyh Edebali University, Graduate Education Institute, Ceramics and Glass Department, Bilecik/Turkey, ecemmsariiii@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1335-0224

** Bilecik Seyh Edebali University, Faculty of Fine Arts and Design, Department of Ceramics and Glass, Bilecik/Turkey, elif.agatekin@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4193-6246

1. GİRİŞ

Fransızca ‘textile’ kelimesinden dilimize geçen ‘tekstil’ Türk Dil Kurumu’na göre ‘doku-ma’ veya ‘dokumacılık’ anlamına gelir. Kelimenin kökeni Latince “dokuma” anlamındaki “texere”den gelmektedir. “Günümüzde ise tekstil doğal ve/veya yapay elyaflardan, belirli bir teknikle oluşturulan kumaş, örtü veya kaplamalar gibi yüzeylerin ve bu yüzeylerden elde edilen ürünlerin genel adı haline gelmiştir” (Avlanmaz Bilecen, 2020: 62).

İnsanlığın biyolojik yapısı gereği Buzul Çağı’ndan itibaren yaşadığı ortamın doğal koşullarına bağlı olarak sıcak, soğuk yağmur gibi etkenlerden korunmak için bitkileri ve hayvan derilerini kullanarak örtündüğü bilinmektedir. Taş Devri’yle beraber keçe ve eğrilmiş liflerin ipliğe dönüştürülerek dokunduğu, kumaş haline getirildiği böylece tekstilin gelişmeye başladığı söylenebilir. “MÖ 7000 yıllarında dokunmuş kumaşların kullanıldığı, Çatalhöyük’teki arkeolojik buluntular, iki iplik sistemiyle oluşturulan dokusal yüzey tekniklerinden dokuma ve el dokumacılığının günümüzden en az 9000 yıl kadar öncesinde bilindiğini ortaya koymaktadır” (http 1). Geçen bin yıllar içerisinde tekstil üretiminde yaşanan en büyük yenilik Sanayi Devrimi’yle birlikte pamuklu dokumacılık alanında başlamıştır. “Pamuklu dokumadaki devrim hem dokuma hem de iplik eğirme teknolojisindeki gelişmelerle yaşanmış; üretim otomatikleşmiş, dokuma işi çok kolaylaşmış bu da üretimin olağanüstü artmasına neden olmuştur” (http 2). “Önceleri örtünmek için giyilen dokumalar, tarihsel süreç içerisinde statü ve moda gibi kavramlar ile çeşitlenerek zenginleştirilmiştir” (http 1).

2. MODA

Moda vücudumuzu örtmenin özelleşmiş bir çeşididir (Jones, 2013: 26). Moda kavramı Latince ‘modus’ kelimesinden türemiştir ve sınırlanamayan anlamına gelir (Ertürk, 2011: 6). Gündelik hayatta çok sık kullanılan modanın etkisi başta giyim olmak üzere birbirinden farklı alanlarda kendisini gösteren estetik seçimlerle ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda moda, cep telefonları, otomobiller, saatler gibi görünür olan ürünler üzerinde etkilidir. Moda bütün görünüşleri ve kavramsal olarak da tüm içerikleri bünyesine alabilir. Moda kuramı üzerine ilk düşünürlerden olan Alman sosyolog Georg Simmel; “moda somut olan ürünleri, bütün görünüşleri ve içerikleri ile soyut olarak bünyesine alabilir. Her giyim, sanat, davranış ya da görünüş formu moda olabilir” (Öndoğan ve Öndoğan, 2021: 4) olarak tanımlamıştır.

3. GİYİLEBİLİR SANAT

Giyilebilir sanat (Artwear, Wearable Art, Art to Wear); geleneksel metotlarla elle üretilmiş, estetik bütünlüğe sahip tek bir giysi ve mücevher tasarımlarını ifade eder. Bu özgün parçalar giyilebilir özelliktedirler, müzelerde ve sanat galerilerinde sergilenebilir ve/veya satılabilirler. Küratör Melissa Leventon'a göre; "giyilebilir sanat, her şeyden önce kullanılan malzeme ve yaşanan süreçlerde tekstil malzemesinin kullanıldığı bir sanat dalı olarak tanımlanabilir" (Leventon, 2006'dan aktaran Günay, 2011: 51). Yetmen'e (2012: 76) göre; giyinmenin örtünme ihtiyacının ötesine geçişi olarak yorumlanan giyilebilir sanat hareketinde, birey-giysi ilişkisinde sanatçı, fikir, duygu, heyecan ve form bileşiminin giysilere aktarıldığı üzerinde durularak tekstillerin elle tutulur, dokunulabilir ürünlere dönüştüğü sonucuna varılmaktadır.

Modadan farklı bir yere konumlanan giyilebilir sanat nesnesinin sanat eseri olup olmadığına dair tartışmalar 1960'larda başlamış "bugün artık bir giysi tasarımının sanat eseri olarak algılanmasına onu yaratan kişinin karar verdiği; onun ne amaçla nesneyi meydana getirdiğinin önem kazandığı" (Günay, 2011: 51) anlayışının hâkim görüş olduğu söylenebilir. Giysi tasarımında kullanılan tekstil ürünlerinin dışındaki farklı malzemeler, "sanatçıların ifade sınırlarını zorlamasının yanı sıra kendi anlatım ve üretim olanaklarını zenginleştirmesine yardım etmekte, özgün yorumları beraberinde getirmektedir. Yenilikçi düşünce ve ifadeler bu tür disiplinlerarası yaklaşımlarla çeşitlenerek zenginleşmektedir" (Hakan Verdu Martinez, 2012: 168). Giyilebilir sanatın temel malzemesinde tekstil grubundan yumuşak ve esnek özellikteki dokuma malzemeleri kadar, ilk bakışta asla giyilebilir olarak kabul görmeyecek sert veya katı; taş, metal, cam, seramik, kâğıt gibi inorganik malzemeler veya sıra dışı et, deri, boynuz, kemik, yumurta kabuğu vb. organik malzemelerle bu yüzyılın en popüler trendlerinden olan sürdürülebilirlik fikrine vurgu yapılabilecek her türlü atık da dönüştürülerek kullanılır.

Tüm bu farklı malzemelerin arasında seramik "yapısı gereği üstün plastik özelliklere sahip oluşuyla şekillendirme alanında tasarımcısına" (Küçükerbaş, 2021: 1) farklı bir ifade özgürlüğü sunmaktadır. Son yıllarda giyilebilir seramiklerdeki düşünsel ve estetik temellerle kendini ifadede sıra dışı bir dil oluşturmayı başaran Shae Bishop, seramik malzemenin sınırlarını ve anlatımını genişleten yeni bir bakış açısıyla adından söz ettiren özgün sanatçılardan biridir.

4. SHAE BISHOP

Farklı zanaat, kültürler ve kişisel tarihi arasında bağlantılar kurarak giyilebilir seramikler yaratan, beden etrafında hikayeler inşa eden (<http 3>) Shae Bishop; ABD'nin güneydoğu eyaletlerinden biri olan, Louisville Kentucky'de büyür. Çocukluğunu ormanda geçirmiş olan Bishop'un zaman içerisinde geliştirdiği iki ana tutkusu herpetoloji (sürüngenleri ve amfibileri inceleyen bilim dalı) ve sanat olmuştur. Seramikle ilk kez dokuz yaşında izlerken büyüldüm dediği bir seramik sanatçısının Louisville'deki atölyesinde tanışır ve çamuru kullanmanın yeni ve alışılmadık yollarını denemek ilgisini çeker. 2008 yılında başladığı Kansas City Art Instituté'deki seramik ve sanat tarihi alanlarındaki lisans eğitimi sürecinde giysi dikmeyi öğrenmiş, seramik ile tekstil arasındaki ilişkileri araştıran bir stüdyo uygulaması üzerine yoğunlaşmıştır.

2012 yılında tamamladığı lisans eğitimi sırasında medyaların kültürel tarihleri, kalıp oluşturma sistemleri ve bedenle etkileşimleri arasındaki bağlantılar, sanatçıyı seramik parçalardan yapılmış bir dizi giyilebilir giysi heykeli yapmaya yöneltmiştir. Seramik ile tekstil arasındaki ilişkileri sorguladığı “kırmızı iplikle birbirine dikilmiş yeşil seramik karolardan oluşan 2011 tarihli palto, Bishop'un yaptığı ilk seramik giysidir” (<http 4>). Shae Bishop Palto (Coat) adlı eseriyle 2012 yılının Eylül ayında yayınlanan Ceramic Montly'nin Öne Çıkan Sanatçıları (Featured Artists) arasına girmiş; eserinde yapmaya çalıştıklarını röportajında şöyle aktarmıştır: Sırlı parçalardan oluşan giysilerimin, ku- maş gibi esnemesi, dalgalanması ve hareket ettiğinde ses çıkarmasını ve izleyiciyi hayrete düşürmesini istiyorum (<http 5>) (Görsel 1).

Görsel 1. Shae Bishop, “Palto (Coat)”, Porselen, sıraltı, sır, altın cila, pamuk ip, kanvas, 97 x 46 x 23 cm, 2011
Fotoğraf: Jim Walker (<http 6>).

Mezuniyetinin ardından tekstil ve dikiş konusunda kendini geliştirmek isteyen Shae Bishop 2012 yılından başlayarak farklı dönemlerde Penland School of Craft'da bulunan dokuma atölyelerindeki çalışmalara katılmıştır. Penland'ın güzelliğinden; orada çalışan Amerika'nın en tanınmış sanatçı ve zanaatkârlardan oluşan üretici grubun alçakgönüllü ve nazik tavırlarından çok etkilenen Shae Bishop o dönemi ve orada tanıdığı insanları; "kaynaklarını sizinle paylaşmakta sakınca görmeyen, çok yardımsever ve gerçekten misafirperver bir tür yapımcı topluluğu" (http 7) olarak tanımlamaktadır. Penland onun için nadir bir kesişme noktasıdır (http 8).

2021 yılında benzer bir yaklaşımla farklı disiplinlerden gelen, çalışmak için bir stüdyo alanı arayan yerel sanatçı arkadaşlarıyla birlikte Spruce Pine'nin "şehir merkezinde eski ve havalı bir binanın bodrum katında her birinin kendi sanat eserlerini üretebileceği bir atölyeyi kiralar" (http 7) ve Treats Studios'u kurarlar. Böylece "bir topluluk içinde, diğer sanatçılarla birlikte aynı stüdyoda çalışarak, tek başına yapabileceğinden çok daha fazla şey yapma imkânı bulur" (http 8).

Shae Bishop bugün giysileri kişisel mitolojiyi keşfetmek için kullanmakta, toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürün geleneksel olarak dayattığı nesnelerin eril ve dişil olduğunu düşündürten detaylardaki istisnalarla ilgilenmekte, "çeşitli sosyal ve kültürel yapıları inceleyen, tekstil ve seramik karışımı, türünün tek örneği giyilebilir" (http 7) seramikleri üretmektedir.

4.1. Shae Bishop'un Giyilebilir Seramikleri

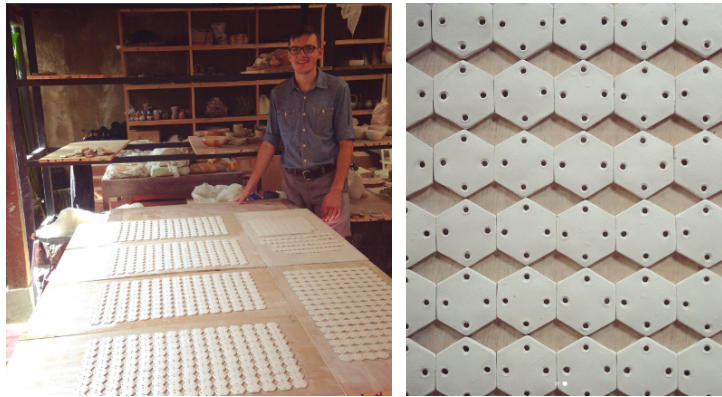
Giyim kültürel ve kişisel anlatı oluşturmak için kullanılan bir dildir. Shae Bishop "tarih boyunca ve günümüz dünyasında giyilenlerin anlattığı hikayelerle ilgilenir" (http 3) ve seramik giysilerinde kullandığı malzemelerin kavramsal temeline iner. Bu bağlamda gündelik hayatta yaygın olarak kullanılan tabaktan, yer karosuna, gömlektan, çarşafa kadar her an etkileşim içinde olduğumuz seramiğin ve tekstilin işlevleriyle algılarımızın derinden bağlı olduğunu belirtir. Kendi sesini bulmaya çalıştığını söylediği eserlerinde sanat tarihine göndermeler yapar. Onun için seramik; tarihi, tekstil ise kişisel olanı temsil eder. Çamurdan giyilebilir bir giysi yapma süreci, kişisel ve tarihsel olanın birleşmesini simgeler. Shae Bishop sanat yazarı Diane Charnov'e verdiği röportajında neden giysilerini biçimlendirmede çamur kullandığını ve malzeme ile kurduğu metaforu şöyle aktarmaktadır.

"Çamuru ağır ve katı bir şey olarak düşünmek, onun değişmez aurasının bir parçası. Bu ağırlığıyla onu bir kavram olarak tarihle eşleştiriyorum. Buna karşılık tekstil esnek, kendi bedenlerimize uyacak şekilde yapılmış, tenimize dokunan hayatımızdaki en kişisel şeylerden biri. Katı olanı kişisel bir şeye dönüştürmeye çalışmak, ağır bir şeyi alıp hafifletmek, kırılğan bir şeyi alıp daha dayanıklı hale getirmek ve tekstille seramiği birleştirerek aradaki boşluğu kapatmak bu benim yolculuğumun fiziksel bir tezahürüdür" (http 8) (Görsel 2).

Görsel 2. Shae Bishop'un Ebedi kovboy adlı eserinin hazırlık aşaması. Fotoğraf: Hannah Patterson & Brady Connelly (<http> 7).

Shae Bishop teknik olarak ise sürece; yapmak istediği giysinin farklı açılardan çizimlerini yaparak başlar ve bir terzi gibi kâğıttan kalıplarını oluşturur. Seramik malzemenin pişme küçülmesini hesaplarına katar ve kalıplarını yaklaşık %10 büyütür. Shae Bishop, çamuru şekillendirmede kalıp ve plaka açma yöntemlerini kullanır. Deri sertliğine gelen yaklaşık 1,5-3 mm yüksekliğindeki çamuru maket bıçağıyla keser ve her bir parçanın köşelerine küçük bir matkap ucunu elle döndürerek delikler açar. Parçalar tamamen kurduğunda kenarlarını zımparalar, köşelere ve deliklere eğim verir, keskin tüm hatları rötüşler ve tüm çapakları temizler. Yaptığı her giysi genellikle 300 ila 3000 arasında parçadan oluşmaktadır (<http> 7) (Görsel 3).

Görsel 3. Shae Bishop'un Piton Ararken Giyilecek Şor adlı eserinin hazırlık aşaması, (<http> 9).

Bisküvi pişiriminin ardından fırça veya pistole tabancasıyla sırladığı parçalara sır pişirimi yapar. Tüm pişirimleri tamamlanan parçaları giysinin kalıplarının üzerine tekrar yerleştirir. Daha sonra parçaları soldan sağa sıralar halinde birbirine bağlamaya başlar. Bağlama için 8 telli aşınmaya dayanıklı, polietilen ip kullanır. Giysi oluşmaya başladıkça önce alçıdan hazırladığı ve kumaşla kapladığı kendi mankenini üzerine yerleştirir. Kendi bedeni üzerinde prova eder ve ekleme çıkarmalar yaparak kendine tam uygun hale getirir. Shae Bishop giysilerini kendi için dikmektedir ve bir başkası için giysi dikmek istemediğini belirtir (http 10) (Görsel 4).

Görsel 4. Shae Bishop'un Ebedi kovboy adlı eserinin hazırlık aşaması. Fotoğraf: Hannah Patterson & Brady Connelly (http 11, http 12, http 13).

4.1.1. Bandana

Shae Bishop seramik giysilerinin birçoğunu, yüzlerce seramik karoyu iplerle birbirine bağlayarak şekillendirir. Böylece karolar tekstile dönüşür ve sert olan esnek hale gelir (http 3). Oluşan esnekliği ifade eden en etkili örneklerden biri kovboy mendili olarak da bilinen *Bandana (Bandana)*, adlı eseridir (Görsel 5).

Görsel 5. Shae Bishop, "Bandana (Bandana)", 800 üçgen seramik karo, sıraltı, polietilen ip, 97 x 46 x 23 cm, 2022, Fotoğraf: Loam (http 14).

Dekoratif, koruyucu ve işlevsel amaçlarla dünya çapında kullanılan bandana; boynu ve başı değişik biçimlerde bağlamak amacıyla kullanılan büyük mendil (<http> 15) olarak tanımlanmaktadır. “Popüler kırmızı bandananın uzun bir geçmişi vardır ve tarihsel olarak Amerikan kovboyları ve on dokuzuncu yüzyılın Vahşi Batı’sı ile ilişkilendirilmiştir” (Daley, 2014: 17). Bugün tipik bir Amerikan kostümü olarak kabul gören; 1800’lerin ortalarından itibaren kovboylar tarafından kullanılmaya başlanan çoğunlukla kırmızı çiçekli veya parlak renklerdeki bandananın ipek versiyonu kovboy mendilleri vahşi pачavralar (wild rags) olarak da anılır. Vahşi Batı’nın ikonik sembolü olan bu bandanalar için başlarda kareler halinde kesilmiş desenli un çuvallarından dönüştürülen kumaşlar kullanılırken zamanla ipek, pamuk veya diğer yumuşak kumaşlardan yapılmış mendiller tercih edilmeye başlanmıştır. Ancak “Amerika ile ilişkilendirilen bu renkli aksesuarın tarihsel kökleri Batı’nın ve kovboyların çok ötesine uzanmaktadır” (<http> 16).

Tekstilin renklendirilmesinde dünyanın farklı yerlerinde binlerce yıldır uygulanmaya devam eden batik tekniği; dokuma ve baskılı kumaş üretiminin merkezi olan Hindistan’da “bandhani” olarak isimlendirilmektedir. Bu teknik sayesinde canlı desenlerle kaplı renkli ipek ve pamuk mendiller üretilir (<http> 17). Hindistan’ın İngiliz sömürüsü altında yaşamak durumunda kaldığı, tüm kaynaklarının hızla Avrupa’ya aktığı dönem, Hindistan’da üretilen bandhaniler İngiliz Doğu Hindistan şirketleri tarafından Avrupa’ya ihraç edilmeye başlanmış ve 18. yüzyılın popüler bandanaları haline gelmiştir (<http> 14). Bu bandanaları süsleyen boteh ya da paisley olarak bilinen şal motifi; Kuzey Hindistan’ın Keşmir bölgesinde geleneksel olarak üretilen kıvrık uçlu, kavisli bir gözyaşı damlası şeklindedir. Nadir olduğu kadar pahalı olan bu kumaşlar “İskoçya’nın Paisley kasabasında dokunmaya başlanınca daha ulaşılabilir hale gelmiştir” (Hann, 2013: 216’dan aktaran Gürgan, 2020: 83). İlerleyen zamanlarda giderek ekonomik olarak daha uygun ve bir o kadar popüler olan şal desenli bandanaları İskoçlar gibi “Fransızlar ve Almanlar da fabrikalar kurarak pazarın talebini karşılamak için kendileri boyamaya ve satmaya başlamışlardır” (<http> 16). Yıllar içerisinde Amerika büyük miktarlarda şal desenli bandanalar ithal etmiş ve bazıları kovboyların güneşi ve iz tozunu boyunlarından ve yüzlerinden uzak tutmak için fular olarak taktıkları sınırlara kadar gitmiştir (<http> 14).

Shae Bishop, Asya’dan alınan referansların Avrupa’da birleştirilerek Amerika’ya ithal edilmesi ve bunun sonucunda kültürün yerleşik bir parçası haline gelmesini (<http> 14) sorguladığı kırmızı şal desenli seramik bandanasının “elmalı pay kadar Amerikalı!” olduğunu söyleyerek; küreselleşen dünyanın karmaşık ilişkilerinin dönüştürdüğü gerçekler ve egemen kültürlerin yerel üzerindeki etkileriyle izleyenleri yüzleştirmektedir.

4.1.2. Cehennem bükücüleri ararken giyilecek mayo

Shae Bishop'un sanat dışındaki bir diğer tutkusu olan herpetoloji; zoolojinin sürüngenleri ve amfibileri inceleyen alt dalıdır. Cehennem bükücü temiz ve hızlı akan sularda yaşamayı tercih eden bir tür sucul semenderdir. "Doğu ve orta ABD'deki nehirlerde bulunan bu semenderler, kertenkele ve kurbağa arasında bir görüntüye sahip; yaklaşık 63 cm uzunluğunda uzun gövdeli, dört bacaklı ve kuyruklu, tipik olarak siyah noktalı kahverengimsi gri bir amfibi türüdür" (http 18). Shae Bishop çok sevdiği bu cehennem bükücüleri çocukluğunda Kentucky akarsularında izler. "Efsanevi boyutlarda ve neredeyse efsanevi statüde bir yaratık" (http 19) olarak tanımladığı cehennem bükücüleri, yeniden bulmak için Kuzey Karolina'da girdiği sularda ona yardımcı olması amacıyla bir mayo tasarlar. *Cehennem bükücüleri ararken giyilecek mayo (A swimsuit to wear while looking for hellbenders)* olarak adlandırdığı bu eser ıslandığında bile yalıtım sağlayan örme bir yünün üzerine 2000 ayrı seramik parçanın dikilmesinden oluşmaktadır (Görsel 6).

Görsel 6. Shae Bishop, "Cehennem bükücüleri ararken giyilecek mayo (A swimsuit to wear while looking for hellbenders)", Seramik, yün,, polietilen ip, 2020, Fotoğraf: Loam, Dış Mekan, Myles Pettengill, (http 19).

Shae Bishop eserini biçimlendirirken beyaz porselen çamuruna siyah stoneware çamurunu kademeli olarak ilave etmiş; beyazdan koyu kahve tonlarına geçişli amorf yapılu düğme şeklinde küçük parçalar ile oluşturmuş, her birinin merkezlerine delikler açmış, rötuşlamış, fırınlamış ve 2000 ayrı seramik parçasını dikmesi birkaç ayını almıştır (http 7).

Shae Bishop için tüm bu biçimlendirme süreçlerinin en iyi kısmı, büyük bir emek ve zaman harcayarak hazırladığı bu giysilerini giyebildiği anlardır. Shae Bishop, giysilerinde kullandığı seramik parçalar çok küçük olduğu için giysilerinin genellikle çok esnek olduğunu bu nedenle de taşımalarının kolay olduğunu, seramiğin sanıldığı kadar ağır olmadığını söyler. Seramikten bir giysi giydiğinizde ilk olarak seramik parçalarının serinliğinin hissedildiğini, hareket ettikçe giysiden seramiğe ait hafif bir tıngırdama sesinin geldiğini

bunun kendini dönüşmüş ve özel hissettiren törensel bir his olduğunu belirtmektedir. Nitekim cehennem bükücüleri arayışında ona yardımcı olması için yaptığı mayosunu vücuduna geçirdiğinde de benzer ve ani bir değişim hissettiğini belirten Shae Bishop, seramik parçaların yumuşak hışırtısı ve onu sıkıca saran ağırlıkla suya doğru çekilirken cehennem bükücülerin de onu beklediğini hissetmektedir (http 19).

4.1.3. Piton ararken giyilecek şort

Geleneksel Batı Afrika toplumlarının çoğunda avcılarının olağanüstü fiziksel ve doğaüstü güce sahip oldukları düşünülür (http 20). Barındırdığı çok sayıda hayvan ve av hayvanının yanı sıra yoğun bitki örtüsüyle de ünlü olan Mali, Afrika kıtasının doğusunda yer alan bir ülkedir. Ünlü Mande avcıları “ormanın fiziksel ve ruhsal güçlerine karşı ustalık ve koruma sağlamak için muskalar, hayvan parçaları, aynalar ve keselerle süslenmiş” (http 21) “yeteneklerinin ve rollerinin hemen hemen her yönünü içeren karmaşık referanslar dizisine sahip simgeler” (McNaughton, 1982: 54) yüklenmiş gömlekler giyerek avlanırlar.

Shae Bishop da Kuzey Karolina nehirlerinde nadir semenderleri ararken giydiği porselelen mayosu gibi Endonezya’da “gece gündüz tarlalara ve ormanlara gidip adada yaşayan çok sayıda yılanı ararken şans ve güç getirmesi için Mali’deki Mande avcılarının gömleklerinden aldığı referansla hem işlevsel hem de sembolik bir giysi yapmak istemiş” (http 21) piton ararken ona yardımcı olacak seramikten bir şort tasarlamıştır.

Piton ararken giyilecek şort (Shorts to wear while looking for pythons)’u oluşturan her bir parçayı elle şekillendiren Shae Bishop, dünyanın en uzun yılanlarından olan retiküle pitondan ilham almıştır (Görsel 7). Bilimsel adı net şekilli anlamına gelen retikulatus olan bu yılan siyah çerçevesi koyu lekelerle desenlidir. “Kahverengi rengi ve düzensiz desenleri sayesinde piton, kamufle olur ve doğal ortamında neredeyse görünmezdir; rengi nedeniyle ormanın ölü yaprak çöpü olarak bilinir. Vücudun her yerinde, yılanın kaygan görünmesine neden olan güçlü bir yanardöner parlaklık vardır” (http 22). Bu referanslarla yılan derisindeki pullar gibi altıgen çamur parçalar hazırlayan Shae Bishop yanardöner parlaklığı elde etmek için renkli sırlar kullanmış bazı parçaları siyah çerçevelemiştir.

Görsel 7. Shae Bishop, “Piton ararken giyilecek şort (Shorts to wear while looking for pythons)”, Seramik, sıraltı, polietilen ip, pamuk, deri, prinç, 2019, Fotoğraf, Hannah Patterson, (<http> 21).

Shae Bishop, pratik görünmese de son derece rahat olduğunu söylediği şortu giydiği andan itibaren şortun ağırlık hissiyle büyük bir dönüşüm yaşadığını ve şorttan çıkan hafif tıngırdama sesinin piton ararken her hareketi hissettiren müthiş bir odaklanma ve ormanda yürürken onu piton arayışına yönlendiren bir motivasyon yarattığını belirtmektedir.

4.1.4. Dünyevi zevkler yeleği

Shae Bishop için eserlerinin sunumunda onların giyilmiş hallerini sunmak ve onları fotoğrafla sabitlemek oldukça önemlidir. Bu nedenle fotoğraf çekimlerini çok önemser ve sıklıkla sunumun anlatıma uygun olacak ya bir özel set kurar ya da konuya uygun olabilecek bir ortama gider. Genellikle bunu yalnızca bir kez yapabilir ve daha sonra giyilebilir seramikleri sergi için galeriye gönderir. Çoğunlukla sergilerinde eserlerini terzi mankeninin üstünde daha önce çekildiği fotoğraflarıyla birlikte sergiler.

Dünyevi zevkler yeleği (Waistcoat of earthly delights) adlı seramik yeleğinin çekimleri için de yine kendisi model olur. 19. yüzyıl ortalarına ait bir atmosfer yaratır, seramik parçalardan yapılmış çiçek ve yılan tasvirli Dünyevi zevkler yeleğini giyerek bir sandalyede poz verir (Görsel 8).

Görsel 8. Shae Bishop, “Dünyevi zevkler yeleği (Waistcoat of earthly delights)”, Seramik, sıraltı, sır, yün, saten, tel, 2021 Fotoğraf: LOAM, (<http> 22).

Avrupa’da Orta Çağ’dan 18. yüzyıla kadar çiçekli giysiler hem erkekler hem de kadınlar tarafından giyilmekteydi. Renkli boyalar, ithal sırmalar ve zahmetli nakışlar pahalıydı, bu nedenle parlak çiçek desenli giysiler zenginlik ve prestij göstergesiydi. Ancak 18. yüzyılla birlikte erkek giysileri modernleştikçe çiçek desenleri solmaya başladı. Yüzey süslemeleri ve renkler giderek anlamsız olarak algılandı ve bu nedenle kadın gardırobuna indirildi. Çiçekli giysiler narin, süslü kadınlığın basmakalıp idealinin bir parçası haline geldi (<http> 4).

“Avrupa’da 19. yüzyılın ortalarında, erkek modasının daha az süslü hale geldiği dönemde, yelekler genellikle ayrıntılı fantezi, canlı renk, dekorasyon ve bireyselliğin son kalesi olarak yaşamaya çalıştı. Sade renklerdeki ceket kenarları arasından görünen parlak birkaç santim, göğse yakın tutulan çiçek desenlerinden nakış sırma buketler erkeksi ciddiyette kabul edilebilir bir sapma olarak görüldü” (<http> 23).

Çoğu zaman “dünyevi zevkler” gibi ifadelerle kastedilen yüzeysel duyusal zevklerdi ve bu ruhani olanın olumsuz bir karşıtı olarak görüldü. Shae Bishop *Dünyevi zevkler yeleği* ile doğaya özel bir saygı duruşunda bulunmuş, bu yeleği bir yerin doğal sakinlerini, onlara bağlı olduğunu hisseden gerçek dünyevi zevkleri gözlemleyen kendi gibiler için hazırlamıştır.

4.1.5. Ebedi kovboy

Shae Bishop “toplumsal cinsiyet ve kültürün geleneksel olarak eril ya da dişi olduğunu düşündüğü şeylere sızan istisnalarla ilgilenir” (<http> 8). Zaman zaman bazı şeylerin genel

normların ötesine geçmesine verilebilecek ilgi çekici örneklerden biri Amerika'daki kovboy mitidir. Kültürel olarak hiper erkekliğin güçlü bir ikonu olan kovboyların maskülen görseelliği dikkatle incelendiğinde, bu ikonun ilginç istisnalar içerdiği söylenebilir.

Geleneksel maskülen kimliklere sahip pek çok insanın yüksek topuklu kovboy çizmeleri giymesi, dar kot pantolonlarla gezmesi ve parlak renkli çiçekli gömlekler gibi beklenmedik unsurlar içeren bir moda sahne olmasına sahip olması (http 7), terzi Nudie Cohn'un erkekleri göz alıcı ışıltılı pembe ve turkuaz pastel renklerinde, yapay elmas ve çiçek işlemeleriyle öne çıkan Nudie takım elbiseleri giyme konusunda heyecanlanmasıyla oluşan paradoks Shae Bishop'u büyülemektedir.

Görsel 9. Shae Bishop, "Ebedi kovboy (Eternal cowboy)", Seramik, sır altı, sır, PE örgü, kanvas, deri, pirinç, Fotoğraf LOAM, Zıpkınların yakın çekim fotoğrafı: Myles Pettengill, (http 24).

Tüm bu referanslarla tasarladığı *Ebedi kovboy* (Eternal cowboy) adlı eseri pantolon üzerine kemerle takılarak giyilen deri binici tozluğu ve şapkadan oluşmaktadır (Görsel 9). Shae Bishop, seramikten pembe ve bebe mavisi zemin üzerine çiçek desenliyle süslediği deri tozluğunu mavi seramik şapka ile tamamlamıştır. 19. yüzyılda daha çok kadın cinsiyetiyle ilgili olarak algılanmaya başlayan çiçek ve doğa motiflerinin, boncuk işlemelelerinin kovboyların giyiminde azalıp çoğalan kovboy tarzının ve kimliğinin tarihin tüm değişimlerine rağmen devam ettiğine vurgu yapmaktadır.

5. SONUÇ

İnsanlık ilk ne zaman olduğunu net olarak bilmese de biyolojik yapısı gereği uzun zamandır giyiniyor. Taş Devriyle başladığı tahmin edilen tekstildeki gelişmelerden bugüne yaşanan tüm sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmeler; tarih boyunca farklı toplumlarda, inançlarda, bölgelerde giysileri ve onların taşıdığı sembolik anlamları etkilemiş ve değiştirmiştir.

Shae Bishop, giyilebilen seramikleriyle hem geçmişin hem de bugünün dünyasında

giyilenlerin anlattığı hikayelerle ilgilenir. Birbirine zıt gibi duran seramik ve tekstil gibi gündelik hayatın en sıradan malzemelerini alışılmadık biçimde bir araya getirerek yüzlerce titiz dikişle birleştirerek oluşturduğu giyilebilir seramikleriyle, işlevle ilgili tüm varsayımları alt üst ederek giysinin iletişim ve kişisel kimlikteki rolüne dikkat çekmeyi başarır. Doğrudan tarihsel referanslar taşıyan eserleriyle kişisel bir ses oluşturmaya çalışarak bunu giyilebilir portreler yaratmak için, moda tarihine, seramik tarihine ve kişisel deneyimlerine atıflar yapmasıyla açıklar. Shae Bishop giyilebilir seramikleriyle düşünsel ve estetik temellere sahip kendini ifadeye yeni, özgün ve sıra dışı bir dil oluşturmaya başlamış, seramik malzemenin sınırlarını ve anlatımını genişleten yeni bir bakış açısı geliştirmiştir. Kendi vücudu için özel olarak büyük bir özen ve emek ile birlikte yoğun bir süreci yöneterek hazırladığı seramik giysiler hem bedeni sarıp sarmalayan ve koruyan bir örtü hem de kendinden, içinde yatanlardan onu o yapan özelliklerden bahsettirmeyi başaran bir benlik mimarisidir.

KAYNAKLAR

- Avlanmaz Bilecen, E. (2020). İç Mekân Tasarımı Tekstil Seçiminde Performans Ölçütlerinin Değerlendirilmesi. *Artium*, 8 (1). 61-67.
- Daley, J. (2014) "Bandana", *Ethnic Dress in the United States: A Cultural Encyclopedia*, Annette Lynch (Ed.), Mitchell D. Strauss (Ed.), Rowman & Littlefield Publishers, 2014, s.17- 19
- Ertürk, N. (2011). Moda Kavramı, Moda Kuramları ve Güncel Moda Eğilimi Çalışmaları, *Art-e Sanat Dergisi*, 4(7), 1-32, doi:10.21602/sgsfsd.43364
- Günay, A. (2011). Giyside Sanatsal Yaklaşım. *Akdeniz Sanat*, 4 (7), 51-54. doi . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/27654/29145>
- Gürgen, N. (2020). Geleneksel Motiflerin Güncel Ambalaj Tasarımlarında Menşei Göstergesi Olarak Kullanımı. *Akademik Sanat*, 5(10), 73-89.
- Hakan Verdu Martinez, E. (2012). Moda Tasarımında Sanatsal İfade Önerisi Olarak Alternatif Malzemeler: Seramik Elbiseler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 162-181. <https://doi.org/10.20488/austd.50654>
- Hann, M. (2013). *Symbol, pattern & symmetry: the cultural significance of structure*. Londra, İngiltere: Bloomsbury.
- Jones, S. J. (2013). *Moda Tasarımı*. Kerasus Kitap, İstanbul.
- Küçükbaş, M. N. (2021). Giyilebilir Sanat Alanında Seramik Malzemenin Yeri ve Bir Seramik Takı Uygulaması. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 1-15. https://dergipark.org.tr/tr/pub/farabi/issue/67298/969351#article_cite
- Leventon, M. (2006). *Artwear Fashion and Anti-Fashion*, Thames&Hudson, London.
- McNaughton, P. R. (1982). The shirts that Mande hunters wear. *African Arts*, 15(3), 54-91.
- Öndoğan Z. ve Öndoğan E. N. (2021). *Moda ve Marka, Institution of Economic Development and Social Researches Publications*, Ed: Dr. Özlem Kurtoglu Necef, Dr. Arzu Şen Kılıç, Ankara.
- Yetmen, G. (2012). Giyilebilir Sanat (Wearable Art), *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 5(1), 76-93.

İnternet Kaynakları:

- http 1. Uğurlu, S., S. (2021) Türkiye'nin Dokuma Atlası, Dünya Dokumacılık Tarihi, Erişim: <http://www.turkiyedokumaatlası.com/dokuma.php#:~:text=Arkeolojik%20kaz%C4%B1larda%20M%C4%B1s%C4%B1r'da%20bulunan,M.%C3%96>, Erişim Tarihi:25.11.2023
- http 2. Bahadır, O. (2012). Sanayi Devrimi Nasıl Başladı? Cumhuriyet Bilim Teknik, Erişim: <http://ahmetsaltik.net/tag/sanayi-devrimini-1733te-ucan-mekikin-baslatigini-soyleyebiliriz/> Erişim Tarihi: 25.11.2023
- http 3. Artist Statement, Erişim: <https://www.shaebishop.com/statement>, Erişim Tarihi:24.11.2023
- http 4. Bishop, S. (2022). The Fashion Factor, American Craft Magazine, Spring Issue 2022, Erişim: <https://www.craftcouncil.org/magazine/article/fashion-factor>, Erişim tarihi:25.11.2023
- http 5. Featured Artists, Ceramics Monthly, in the September 2012 Erişim: <https://kca-iceramics.wordpress.com/2012/09/20/ceramics-monthly-undergraduate-showcase/> Erişim tarihi: 26.11.2023
- http 6. <http://www.shaebishop.com/new-index#/new-gallery-49/> (Erişim tarihi: 27.11.2023)
- http 7. Sherman A. (2023). An Appalachian Portmanteau: Sculptor Shae Bishop's Mixture of Clay and Textile Reflects on Gender, History, and Culture, WNC Magazine Mountain Living in Western North Carolina, Fall Issue 2023, Erişim: https://wnc-magazine.com/feature/appalachian_portmanteau, Erişim tarihi: 26.11.2023.
- http 8. Charnov D. (2022). *Craft in Conversation: Ceramic Sculptor Shae Bishop & Penland's Gallery Director Kathryn Gremley*, **James Renwick Alliance For Craft Quarterly**, Winter 2022, Washington. (17-19), Erişim: https://jracraft.org/uploads/1/1/6/9/116957809/jra_quarterly_winter2022.pdf, Erişim tarihi: 26.11.2023.
- http 9. https://www.instagram.com/p/BqLyLgMgYkH/?img_index=1
- http 10. Potters Cast, Ceramic Garments, Shae Bishop,| Episode 613, <https://thepotters-cast.com/613> (Erişim tarihi:26.03.2023)
- http 11. <https://www.instagram.com/p/BX35nw8gMHI/>
- http 12. <https://www.instagram.com/p/BX1OIoyAZqG/>
- http 13. <https://www.instagram.com/p/BXjYu7Ng0B7/>

- http 14. <http://www.shaebishop.com/new-index#/bandana/> (Erişim tarihi: 30.11.2023)
- http 15. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi:21.12.2023)
- http 16. Wilkinson, A. (2020). A practical accessory tied and dyed to history: the politics of the bandana, Ranchlands 2023, Erişim: <https://ranchlands.com/blogs/journal/a-practical-accessory-tied-and-dyed-to-history-the-politics-of-the-bandana>, Erişim tarihi: 21.12.2023
- http 17. Hilgers L. (2020). The Global History of the Bandana How an Indian export became part of the fabric of American life, 2023 Smithsonian Magazine, Erişim: smithsonianmag.com/innovation/global-history-bandana-180976040/, Erişim tarihi:21.12.2023
- http 18. <https://www.seslisozluk.net/hellbender-nedir-ne-demek/> (Erişim:27.12.2023)
- http 19. <http://www.shaebishop.com/new-index#/a-swimsuit-to-wear-while-looking-for-hellbenders/> (Erişim:28.12.2023)
- http 20. Mai, Hunter's shirt, Date Unknown, Unknown artist, Mali, <https://collections.artsmia.org/art/111101/hunters-shirt-mali> (Erişim:28.12.2023)
- http 21. <http://www.shaebishop.com/new-index#/new-gallery-64/>
- http 22. Uzun E. (2021) Tayland'daki Yılanlar: Retiküle edilmiş piton (Malayopython reticulatus), <https://haberbin.com/taylanddaki-yilanlar-retikule-edilmis-piton-malayopython-reticulatus>
- http 23. <https://www.shaebishop.com/new-index#/new-gallery-45/>
- http 24. <https://www.shaebishop.com/new-index#/eternal-cowboy/>